

HJÚKRUNARÞJÓNUSTA ELDRI BORGARA

Aðalbjörg Finnbogadóttir

EITT AF hlutverkum Félags íslenskra hjúkrunarfræðinga er að taka þátt í umræðum um heilbrigðismál með hagsmuni skjólstæðinga heilbrigðisþjónustunnar að leiðarljósi. Félagið hefur fylgst með og átt þátt í þróun öldrunarmála hér á landi undanfarna áratugi. Til að þjónusta við aldraða verði einstaklingsmiðuð, heildræn og örugg þarf þekking og færni í hjúkrun auk viðeigandi mönnunar hjúkrunarfræðinga og annars fagfólks að vera til staðar.

Heilbrigðisþjónusta aldraðra – vaxandi verkefni í náinni framtíð

Meðalævi Íslendinga hefur lengst jafnt og þétt undanfarna áratugi. Samkvæmt mannfjöldaspá (miðspá) Hagstofu Íslands er gert ráð fyrir að fram til ársins 2020 fjölgi öldruðum 71-80 ára um 32%, 81-90 ára um 6% og 91-100 ára um 56%. Hagstofan gerir einnig ráð fyrir að

hlutfall 80 ára og eldri hækki úr 3,1% árið 2010 í 7,5% árið 2050.

Aldraðir eru sá þjóðfélagshópur sem þarfnast hvað mestrar aðstoðar og stuðnings frá heilbrigðiskerfinu. Allar spár benda til þess að aldraðir verði stærsti hópur langveikra í nánustu framtíð.

Heilsufarsvandamál þessa hóps eru oft og tíðum fjölbættir og langvinnir sjúkdómar sem valda því að aldraðir þurfa á aukinni heilbrigðisþjónustu að halda. Fjölgun langveikra aldraðra eykur þörf fyrir þjónustu

Í STÝRIHÓPNUM SÁTU STJÓRNARMENN FAGDEILDAR ÖLDRUNAR-HJÚKRUNARFRÆÐINGA OG SVIÐ-STJÓRI FAGSVIÐS.

- Erla K. Sigurgeirsdóttir, hjúkrunarfræðingur BS, meistaranemi, formaður
- Anný Lára Emilsdóttir, hjúkrunarfræðingur MS, sérfræðingur í öldrunarhjúkrun, Heilsugæslu höfuðborgarsvæðisins, heimahjúkrun, gjaldkeri
- Sigrún Bjartmarz, hjúkrunarfræðingur MS, sérfræðingur í hjúkrun aldraðra, gæðastjóri lyflækningasviðs Landspítala, ritari
- Hlíf Guðmundsdóttir, hjúkrunarfræðingur MS, sérfræðingur í hjúkrun aldraðra, öldrunarþjónustu lyflækningasviðs Landspítala og klíniskur lektor, meðstjórnandi
- Þórunn Bjarney Garðarsdóttir, hjúkrunarfræðingur BS, forstöðumaður Múlabæjar og Hlíðabæjar, meðstjórnandi
- Anna Guðbjörg Gunnarsdóttir, hjúkrunarfræðingur BS, MPH lýðheilsufræði, hjúkrunar- og mannauðsstjóri í Söltúni, varamaður
- Vilhelmina Þ. Einarsdóttir, hjúkrunarfræðingur MS, hjúkrunarstjóri hjá Heimþjónustu Reykjavíkurborgar og aðjúnkt við hjúkrunarfræðideild HÍ, varamaður
- Aðalbjörg J. Finnbogadóttir, hjúkrunarfræðingur MS, sviðstjóri fagsviðs FÍH

heilsugæslustöðva, heimaþjónustu, sem og þjónustu hjúkrunarheimila og bráðasjúkrahúsa. Öldrunarhjúkrun er því sú sérgrein hjúkrunar sem mun vaxa hvað mest í náinni framtíð þar sem fjölgun aldraðra mun kalla á aukna þjónustu í öllu heilbrigðiskerfinu.

Til að takast á við þessa þróun þarf að fjölga fagfólki sem sinna öldruðum bæði þeim sem búa í heimahúsum og inni á hjúkrunarheimilum. Erlendar rannsóknir sýna að hlutfall fagmenntaðs starfsfólks skiptir máli varðandi gæði hjúkrunar og líðan einstaklinganna. Aldraðir einstaklingar búa nú lengur í heimahúsum en áður og

koma því veikari inn á hjúkrunarheimilin en fyrir nokkrum árum. Því fylgir þörf fyrir sífellt flóknari og sérhæfðari hjúkrun. Þörf fyrir hjúkrunarfræðinga sem sérmennta sig í öldrunarhjúkrun og líknarmeðferð eykst því stöðugt. Einnig þarf að fjölga stöðum sérfræðinga í öldrunarhjúkrun á næstu árum,

Í RÁÐGJAFAHÓPNUM SÁTU EFTIR-TALDIR HJÚKRUNARFRÆÐINGAR:

- Erla Einarsdóttir, forstöðumaður, Drafnarhúss dagþjálfun,
- Eva K. Hreinsdóttir, yfirhjúkrunarfræðingur, Heilsugæslunni Hlíðum,
- Guðlaug Guðmundsdóttir, aðstoðardeildarstjóri, göngudeild L1, Landakoti, flæðisviði LSH,
- Ingibjörg Hjaltadóttir, sérfræðingur í hjúkrun á flæðisviði LSH,
- Júlíana Sigurveig Guðjónsdóttir, hjúkrunarstjóri, Sóltúni hjúkrunarheimili,
- Sigrún Faulk, hjúkrunarforstjóri, Grund hjúkrunarheimili,
- Þórdís Magnúsdóttir, forstöðumaður hjúkrunar, Heimaþjónustu Reykjavíkur.

þar sem þeir eru klínískir leiðtogar á sínu sviði. Þeir sinna sérhæfðri hjúkrunarmeðferð og veita samstarfsfólki, sjúklingum og aðstandendum ráðgjöf varðandi meðferð og lausnir til betri heilsu, ásamt því að vinna að rannsóknum og innleiðingu gagnreyndrar þekkingar í öldrunarhjúkrun.

Það er því mikilvægt að þeir sem stýra heilbrigðisþjónustunni geri sér grein fyrir hversu mikilvægt er að efla hjúkrun aldraðra. Nauðsynlegt er að yfirvöld komi með skýra stefnu í málefnum aldraðra og skilgreini þá þjónustu sem veita skal í framtíðinni. Til að tryggja öldruðum þá þjónustu sem þeir þarfnast er nauðsynlegt að gerðir verði kostnaðargreindir þjónustusamningar við allar þær stofnanir sem sinna öldruðum. Í þjónustusamningi skal kveða skýrt á um hvers konar þjónustu skuli veita, magn hjúkrunarþjónustunnar og gæði, hver aðbúnaðurinn skuli vera, gæðastaðlar skilgreindir og hvert

hlutfall og samsetning fagfólks skuli vera. Gera á þá kröfu að æðstu stjórnendur hafi fagþekkingu, kunnáttu og reynslu af málaflokknum.

Framlag hjúkrunarfræðinga til eflingar öldrunarhjúkrunar

Félag íslenskra hjúkrunarfræðinga (Fíh) ákvað að setja fram stefnu félagsins í hjúkrun og heilbrigðisþjónustu aldraðra. Fagsviði félagsins og fagdeild öldrunarhjúkrunarfræðinga var falið að vinna verkið í byrjun árs 2014.

Fagsvið Fíh og fagdeilda öldrunarhjúkrunarfræðinga unnu úttekt á stöðu öldrunarhjúkrunar hér á landi með það að markmiði að koma með tillögur um hvernig megi efla hjúkrun og heilbrigðisþjónustu aldraðra. Sviðstjóri fagsviðs félagsins og stjórn fagdeilda öldrunarhjúkrunarfræðinga mynduðu stýrihóp til að halda utan um og vinna verkefnið. Ráðgjafahópur var myndaður sem í sátu hjúkrunarfræðingar með mikla þekkingu og reynslu af hjúkrun og heilbrigðisþjónustu aldraðra, auk þess sem fram fór viðtæk upplýsingaöflun og heimildaleit um öldrunarhjúkrun bæði hér á landi og erlendis. Afrakstur þeirrar vinnu var birtur í skýrslunni Hjúkrunarþjónusta eldri borgara. Horft til framtíðar, sem gefin var út í maí 2015. Þar var sett fram stefna Félags íslenskra hjúkrunarfræðinga í hjúkrun og heilbrigðisþjónustu aldraðra til 2020.

Hjúkrunarþing félagsins, sem haldið var í október 2014, var helgað öldrunarhjúkrun. Yfirskrift þingsins var Er pláss fyrir tengdó heima hjá þér? Efling öldrunarhjúkrunar – þarfir næstu kynslóða. Á þinginu var fjallað um sérhæfða hjúkrunarþjónustu fyrir aldraða sem búa í heimahúsum, á hjúkrunarheimilum eða liggja á sjúkrahúsum, þróun öldrunarhjúkrunar og mikilvægi sérfræðiþekkingar í öldrunarhjúkrun. Unnið var í hópum þar sem rædd voru menntunarmál öldrunarhjúkrunarfræðinga, hlutverk og ábyrgð þeirra, tækifæri og nýsköpun innan öldrunarhjúkrunar og gæði þjónustunnar. Niðurstöður þingsins voru síðan notaðar í tillögur stýrihópsins. Helstu niðurstöður hópanna má sjá í fylgiriti A í skýrslunni.

Á fundi með Kristjáni Þór Júlíussyni heilbrigðisráðherra, 4. mars 2015, var vinna hópsins kynnt. Heilbrigðisráðherra kallaði eftir tillögum hópsins og voru helstu tillögur hans kynntar í heilbrigðisráðuneytinu á fundi með starfsmönnum ráðuneytisins, Heiði Margréti Björnsdóttur, Bryndísi Þorvaldsdóttur og Elísu Hrund Gunnarsdóttur,

HELSTU ÁHERSLUATRÍÐI FÉLAGS ÍSLENSKRA HJÚKRUNARFRÆÐINGA OG FAGDEILDAR ÖLDRUNARHJÚKRUNARFRÆÐINGA

- Þjónusta við aldraða verði sniðin að þörfum hins aldraða og fjölskyldu hans.
- Fjölga þarf hjúkrunarfræðingum í heilbrigðisþjónustu aldraðra.
- Hjúkrunarfræðingum með sérþekkingu í öldrunarhjúkrun verði fjölgað og þeir hafi yfirumsjón með og stýri hjúkrunarþjónustu aldraðra, allt frá móttöku þjónustunnar til daglegs rekstrar.
- Fjölga þarf sérfræðingum í öldrunarhjúkrun. Þeir eru klínískir leiðtogar á sínu sviði, veita sérhæfða ráðgjöf og hjúkrunarmedferð ásamt því að vinna að rannsóknum og innleiðingu gagnreyndrar þekkingar í öldrunarhjúkrun.
- Auknu fjármagni verði veitt til framhalds- og viðbótarnáms í öldrunarhjúkrun.
- Samræmi sé í þjónustu stofnana og eftirlit haft með því að þær veiti þá grunnþjónustu sem þeim ber að veita samkvæmt lögum, reglugerðum og þjónustusamningum.
- Forgangsröðun fyrir þjónustu byggist á faglegum forsendum og að stöðugt endurmat á þjónustuþörf fari fram.
- Stofnanir, sem veita öldruðum þjónustu, hafi með sér skipulagða samvinnu til að auka skilvirkni, bæta nýtingu úrræða og stytta biðlista til að ná hámarkshagræðingu.
- Fjölgað verði dagdvalarrýmum, heimahjúkrun aukin, bætt við hvíldar- og hjúkrunarrýmum á hjúkrunarheimilum og skilvirkari hjúkrun aldraðra á bráðasjúkrahúsum skipulögð.
- Samþættuð verði enn frekar rafræn skráning milli ólíkra þjónustuaðila.
- Aukið verði samstarf stjórnsýslu og fagaðila í öldrunarmálum.
- Sett verði fram heildræn stefnumótun fyrir öldrunarmál innan fimm ára í samvinnu við sérfræðinga í málaflokknum. Mikilvægt er að kostnaðargreining fari fram og viðeigandi fjármagn fylgi framkvæmdum.

26. mars 2015. Lokaskýrsla var kynnt á fundi félagsins 12. maí, á alþjóðadegi hjúkrunarfræðinga, þar sem stýrihópurinn skilaði formlega af sér verkefninu.

Í skýrslunni er fjallað um hjúkrun og þjónustu við aldraða. Kynnt eru helstu áhersluatriði Fíh og fagdeildar öldrunarhjúkrunarfræðinga og settar fram ábendingar um hvað þurfi að gera til að bæta þjónustu við aldraða á öllum sviðum heilbrigðisþjónustunnar.

Hjúkrunarfræðingar stýri og beri faglega ábyrgð á hjúkrun

Hjúkrun er og verður lykilþáttur öldrunarþjónustu. Félag íslenskra hjúkrunarfræðinga og fagdeild öldrunarhjúkrunarfræðinga leggja áherslu á að hjúkrunarfræðingar séu í forsvari og fararbroddi þegar kemur að öldrunarhjúkrun. Fíh telur það vera grunnforsenda fyrir eflingu hjúkrunarþjónustu við aldraða að hjúkrunarfræðingar stýri hjúkrunarþjónustunni og beri faglega ábyrgð á henni. Þeim ber að tryggja að aldraðir og aðstandendur þeirra fái þá hjúkrun sem þeir þarfnast, hvort heldur er í heilsugæslu, heimahjúkrun, á hjúkrunarheimilum eða sjúkrahúsum. Hjúkrunarfræðingar meta

hjúkrunarþarfir aldraðra og þurfa því að hafa yfirsýn yfir heilbrigðisþjónustuna og þekkja þau úrræði sem eru í boði til að tryggja sem best að aldraðir fái viðeigandi þjónustu á þeim stað og tíma sem hentar best í hverju tilviki fyrir sig.

Fjölga þarf hjúkrunarfræðingum með sérþekkingu í öldrunarhjúkrun og sérfræðingum í hjúkrun aldraðra til að endurbæta megi og efla þá þjónustu sem þessi sístækkandi hópur þarf á að halda í náinni framtíð. Til að svo megi verða þarf að gera öldrunarhjúkrun áhuga-verðan kost fyrir hjúkrunarfræðinga. Það má gera með því meðal annars að fjölga stöðugildum, bæta kjör þeirra og vinnuaðstæður á stofnunum og í heimahúsum, auðvelda þeim að sækja sér símenntun og viðbótarmenntun og þátttöku í umbótar- og gæðaverkefnum og innleiðingu gagnreyndrar þekkingar í hjúkrun.

Hjúkrunarfræðingar eiga að stýra heilbrigðisþjónustu aldraðra á öldrunarstofnunum. Þeir hafa til þess þekkingu, reynslu og heildræna sýn. Þverfagleg samvinna þeirra fagstétta sem sinna þjónustu við aldraða er mikilvæg til að tryggja heildarhagsmuni þeirra.

Skýrsluna má sjá í heild sinni á <http://hjukrun.is/skyrslur/>.

